



Т. Б. Бикова

Кримська автономна соціалістична радянська республіка

КРИМСЬКА АВТОНОМНА СОЦІАЛІСТИЧНА РАДЯНСЬКА РЕСПУБЛІКА

(Кримська АСРР) Створ. відповідно до постанови ВЦВК і РНК РСФРР від 18 жовтня 1921 як частина РСФРР у межах Крим. п-ова із центром у Сімферополі. У результаті захоплення в листопаді 1920 Крим. п-ова Червоною армією в Криму встановлено рад. владу, 16 листопада сформовано Крим. ревком (голова Б. Кун).

У січні 1921 на спіл. засіданні обкому РКП(б) і Крим. ревкому ухвалено рішення про створення в Криму автономії через його соц.-екон. й нац. особливості. Проведено облік насел. п-ова і встановлено його нац. склад: 50 % – росіяни (внаслідок числен. фальсифікацій у цю графу об'єднано росіян, українців і білорусів), 25 % – татари, решта – представники ін. національностей (болгари, вірмени, греки, караїми, кримчаки, німці та ін.). 7 листопада 1921 1-й Всекрим. установ. з'їзд рад проголосив створення Крим. АСРР, обрав ЦВК (голова [Ю. Гавен](#)) і РНК (голова *С. Саїд-Галієв*), ухвалив Конституцію Крим. АСРР, складену на основі Конституції РСФРР. У респ. розпочато т. зв. соціаліст. перетворення в економіці й культурі, 21 грудня 1921 В. Ленін підписав декрет «Об использовании Крыма для лечения трудящихся». Апарат держ. влади Крим. АСРР складався з місц. рад, ЦВК і РНК, до якої входили комісаріати внутр. справ, юстиції, просвіти, охорони здоров'я, соц. забезпечення, землеробства, продовольства, фінансів, праці, ради нар. господарства, робітн.-селян. інспекції, зв'язку, упр. комунал. господарства і статистики.

Для керівництва військ. справами створ. Кримвійськкомат при РНК Крим. АСРР, для боротьби з контрреволюцією – Крим. ЧК, підпорядк. безпосередньо ВЧК. Закордонні справи й зовн. торгівля, упр. шляхами сполучення у межах Крим. АСРР, центр. упр. курортами залишалися у віданні нар. комісаріатів РСФРР, що створювали відповідні представництва при РНК Крим. АСРР.

Нар. комісаріати Крим. АСРР були підзвітними Крим. ЦВК, Крим. РНК і ВЦВК. Конституція Крим. АСРР проголошувала скасування всіх нац. і нац.-реліг. привілеїв та обмежень, стверджувала територ. принцип побудови республіки. Держ. мовами Крим. АСРР

проголошено рос. і кримськотатарську. 30 червня 1945 президія ВР СРСР видала наказ про перетворення Крим. АСРР у Крим. обл. у складі РРФСР. 25 червня 1946 ВР СРСР ухвалила закон про перетворення Крим. АСРР у Крим. обл. у складі РРФСР і про внесення відповід. змін і доповнень у ст. 14 Конституції РРФСР. 1954 Крим. обл. передано до складу УРСР.

Державний архів

Держ. арх. АР Крим. Ф.-п. 150, оп. 1; ф.-п. 1, оп. 1; ф.-р. 663, оп. 1–5; ф.-р. 652, оп. 1–26.

Рекомендована література

1. Бунегин М. Ф. Революция и гражданская война в Крыму. 1917–1920. 1927;
2. Борьба большевиков за Советскую власть в Крыму: Сб. док. и мат. Т. 1. 1957;
3. Борьба за власть Советов в Крыму: Сб. ст. 1957;
4. Надинский П. Н. Очерки по истории Крыма. Ч. 2. 1957;
5. Зарубин А. Г., Зарубин В. Г. Без победителей. Из истории гражданской войны в Крыму. 1997 (усі – Сімферополь).

Бібліографічний опис:

Кримська автономна соціалістична радянська республіка / Т. Б. Бикова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-1064>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).